

TISKOVÁ ZPRÁVA

Praha 3. června 2022

Akademie věd ČR
Národní 1009/3, 110 00 Praha 1
www.avcr.cz

AKADEMIE VĚD ČR UDĚLÍ CENY ZA MIMOŘÁDNÉ VÝSLEDKY

Záhadný svět mořských hlubin, odlišný pohled na československé dějiny, výzkum invazních rostlinných druhů, obezity nebo transportu vody v rostlinách. Výčet některých výzkumů, jejichž autory dnes za jejich mimořádné výsledky v bádání ocení Akademie věd ČR. Celkem udělí devět ocenění ve třech kategoriích.

Ceny AV ČR dnes odpoledne na Veletrhu vědy oceněným vědcům předá předsedkyně AV ČR Eva Zažímalová. „*Chceme tak ocenit excelentní vědecké výsledky, které posouvají českou vědu na světovou úroveň. Jsou i poděkováním pro popularizátory, kteří přibližují vědu a její význam široké veřejnosti,*“ říká předsedkyně AV ČR.

Oceněné výzkumy a projekty spojuje, že od jejich prvního zveřejnění nebo realizace neuplynulo více než pět let. Vědci obdrží ocenění ve třech kategoriích: první se zaměřuje na mimořádné vědecké výsledky, druhá podporuje v dalším růstu badatelky a badatele do 35 let a třetí se uděluje za propagaci nebo popularizaci výzkumu.

Cena AV ČR za mimořádné výsledky výzkumu, experimentálního vývoje a inovací, kterých bylo dosaženo při řešení výzkumných úkolů podporovaných AV ČR

V této kategorii Akademie věd ČR ocení tři výzkumy. Prvním je výzkum Julia Lukeše z Biologického centra AV ČR, který objevuje dosud prakticky nepoznaný **svět mikroorganismů v hlubinách oceánů**, které nikoli náhodou připomínají tajemství tmavé hmoty vesmíru. Julius Lukeš je expertem na výzkum jednobuněčných diplomem a jejich jedinečných vlastností, které jim umožňují obývat extrémní ekosystémy mořských hlubin. Oceněný vědec dlouhodobě patří k výrazným představitelům světové parazitologie.

Druhým oceněným výzkumem je publikace **Český historický atlas. Kapitoly z dějin 20 století**, na které se podílelo 29 vědců mimo jiné z Historického ústavu AV ČR, ČVUT, Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, Univerzity Hradec Králové, Univerzity Karlovy a dalších institucí. Atlas obsahuje vybraná témata k českým a československým dějinám v mezinárodních souvislostech. Přináší nejen tradiční historická

Kontakt pro média: **Markéta Růžičková**
Divize vnějších vztahů AV ČR
press@avcr.cz
+420 777 970 812

témata, ale i dosud nezpracované otázky. Místo chronologického hlediska vědci publikaci rozdělili na oddíly Prostor, Čas a Společnost, aby nezanikla aktuálnost témat z 20. století. Atlas volně navazuje na dlouholetou spolupráci odborníků z Historického ústavu AV ČR, Fakulty stavební ČVUT a Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy. Patří ke špičkovým výstupům české historiografie.

Třetí ocenění putuje ke kolektivu autorů svazku **Dějiny Československé akademie věd I. (1952-1962)**. Za prvním dílem z plánovaných čtyř stojí 16 vědců z Masarykova ústavu a Archivu AV ČR, Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, Filosofického ústavu AV ČR, Historického ústavu Slovenské akademie věd a Univerzity Karlovy. První svazek pokrývá záměr a snahu vybudovat moderní, centralizovanou a na základní výzkum orientovanou instituci. Vědci uchopují téma komplexně, ve společenských a politických souvislostech. Akademie věd ČR publikací získává vůbec první, ucelené a reprezentativní zpracování svých dějin.

Cena AV ČR pro mladé vědecké pracovníky za vynikající výsledky výzkumu, experimentálního vývoje a inovací, dosažené při řešení výzkumných úkolů podporovaných AV ČR nejdéle do dovršení věku 35 let

Hlavní doménou výzkumu Jany Brejchové z Fyziologického ústavu AV ČR je úloha **membránového cholesterolu**. Vědkyně stojí **za novou metodou analýzy dat naměřených technikou FRAP** („Obnovení fluorescence po vysvícení“) v plazmatické membráně prostřední roviny buněk pomocí objektivu s vysokou numerickou aperturou.

Metabolismus a sekreční funkce tukové tkáně, obezita a její dopady na zdraví celého organismu – hlavní téma výzkumu Petra Zouhara z Fyziologického ústavu AV ČR. Výsledky jeho bádání vedly ke konceptu „zdravé tukové tkáně“, který ústav dále rozvíjí. Naznačují také možnosti léčby nemocí spojených s obezitou.

Martin Bouda z Botanického ústavu AV ČR zkoumá **transport vody v rostlinách**. Vypařování vody rostlinami je jedním z klíčových procesů, které určují globální cirkulaci vody na Zemi. Zásadní roli v ní hrají příjem a přenos vody kořeny rostlin. Porozumění tomu, co se v kořenech odehrává, je nezbytné pro předvídání změn, které s sebou nese měnící se dostupnost vody v půdě i rostoucí globální teploty. Martin Bouda ve své klíčové práci vytvořil kalibrovaný 3D model transportu vody v rostlinách, na kterém je možné ukázat, jak například větvení kořenů ovlivňuje putování vody a které parametry kořenového systému jsou v tom rozhodující.

Cena předsedy AV ČR za propagaci nebo popularizaci výzkumu, experimentálního vývoje a inovací

Vladimír Wagner z Ústavu jaderné fyziky AV ČR se zabývá **jadernou fyzikou, jadernou energetikou** i kosmologií. Popularizaci vědy se věnuje dlouhodobě, u veřejnosti se snaží probudit kritické myšlenky a věcný pohled na fakta. Vladimír Wagner má na svém kontě přes 500 popularizačních článků, pravidelně vystupuje v médiích a je často hostem diskusních pořadů nejen ve veřejnoprávních médiích. Je autorem knihy *Fukušima I poté*, ve které se širokému okruhu čtenářů snažil přiblížit události během katastrofy i následnou likvidaci následků v elektrárně i jejím okolí. Vědec také aktivně přednáší po celé republice, řada přednášek má desítky tisíc zhlédnutí na YouTube.

Petr Pyšek z Botanického ústavu AV ČR zakládal **výzkum rostlinných invazí** v České republice a je jednou z vůdčích postav oboru v celosvětovém měřítku. Zabývá se například dopady nepůvodních druhů na životní prostředí i ekonomiku nebo jejich vlastnostmi. V posledních letech se zaměřuje také na makroekologické analýzy velkých datových souborů na globální úrovni, které ukazují, odkud kam se invazivní druhy šíří. Je autorem klasifikace invazivního procesu, která se stala mezinárodním standardem. Petr Pyšek je také pravidelně řazen na seznam nejcitovanějších vědců světa.

Milan Dufek se věnuje pořádání populárně-vzdělávacích akcí. Podílel se na vzniku **Evropského festivalu filosofie**, který dlouhodobě koordinuje. Dufek se festivalem snaží navrátit filozofii, literaturu a vědu z čistě akademického prostředí do veřejného prostoru. Na projektu se podílí také Filosofický ústav AV ČR a Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně.